

Antikvarisk kontroll vid restaurering av byggnader på

Våsbo fäbodar

Kulturresevat

Ovanåkers socken och kommun

Lst dnr 435-6098-10

Mimmi Göllas 2011

Foto: Mimmi Göllas, MiGo Byggnadsvård där annat inte anges

Sammanfattning

Våsbo fäbodan ligger ca 15 km nordväst om centrala Edsbyn, Ovanåkers kommun, och ca 10 km från hemgårdarna i byn Västra Roteberg. Vallområdet ligger på en sluttning som utgör södersidan på ett mindre bergskrön norr om sjön Norra Våsen. Inom fäboden finns sju vallrutor varav fyra; Lassas, Skomakra, Haga och Olols, ingår i ett kulturresevat. Våsbo fäbodan är kulturresevat sedan 2008 och ingår i riksintresset K559 Ovanåkers fäbodskog.

Ett beslut om beviljat byggnadsvårdsbidrag fattades av Länsstyrelsen Gävleborg den 15 mars 2011 (dnr 435-6098-10) och under första halvan av juni påbörjades arbetena. Arbetena utfördes av Håkan Hildingsson, Roteberg, och Per "Lång-Pelle" Ohlsson, Knåda. Slutbesiktningen gjordes den 28 juni med en kompletterande fotografering i oktober 2011. Antikvarisk kontrollant var Mimmi Göllas, Ämnebo.

Arbetena omfattade justering av grund på Hagas fäx, justering av stengrund vid källarnedgången i Hagas stöss, byte av syllstockar på Olols lada samt byte av täckpanel och justering av grund på Lassas stuga.

Arbetena är mycket väl utförda och därmed kan byggnadsvårdsbidraget betalas ut.

Mimmi Göllas
2011-10-18

Administrativa uppgifter

Fastighetsägare	Våsbovallarnas sambruksförening c/o Patrik Uhras, Rotebergsv. 211a, 828 34 Edsbyn	
Länsstyrelsens handläggare	Barbro Hårding, Kulturmiljö Länsstyrelsen Gävleborg, 801 70 Gävle	
Entreprenör	Lassas genom Håkan Hildingsson, Rotebergsv. 134, 828 33 Edsbyn Per Ohlsson, Rundsvägen 11, 828 94 Edsbyn	
Antikvarisk kontrollant	MiGo Byggnadsvård genom Mimmi Göllas, Ämnebo 2540, 828 94 Edsbyn	
Besiktningsunderlag	MiGo	2010-08-03
Beslut	dnr 435-6098-10	2011-03-15
Antikvarisk kontroll I	MiGo	2011-06-13
Slutbesiktning	MiGo	2011-06-28
Fotokomplettering	MiGo	2011-10-11
Rapport	MiGo	2011-10-18

Våsbo fäboddar

Våsbo fäboddar ligger ca 15km nordväst om centrala Edsbyn i Ovanåkers kommun, och ca 10km från hemgårdarna i byn Västra Roteberg. Vallområdet ligger på en sluttning som utgör södersidan på ett mindre bergskrön norr om sjön Norra Våsen. Inom fäboden finns sju vallrutor varav fyra; Lassas, Skomakra, Haga och Olols, ingår i ett kulturresevat.

Lassas ligger högst på krönet och är den vallruta med flest antal byggnader då det utöver stuga och djurstallar finns ett stort antal hölador på slåtter- och betesmarkerna. Hagas vallruta ligger näst längst söderut mellan Skomakra och Olols. Högst upp ligger vallstugan och nedanför ligger stöss och djurstallar. Olols ligger lägst och närmast tillfartsvägen. Förutom stuga och djurstallar finns också ett par hölador placerade nära dessa byggnader. Bortanför ladorna ligger mer blötlänta marker.

Kulturhistorisk värdering

Våsbo fäboddar är kulturresevat sedan 2008 och ingår i riksintresset K559 Ovanåkers fäbodskog.

Bakgrund

Årligen genomförs arbeten på byggnaderna inom kulturresevatet för att åtgärda skador och genomföra underhåll. I samband med fäbodveckan i Våsbo, som genomfördes i augusti 2010, gjordes en snabbgenomgång av vilka skador som behövde åtgärdas under 2011. Ett beslut om beviljat byggnadsvårdsbidrag fattades av Länsstyrelsen Gävleborg den 15 mars 2011 (dnr 435-6098-10) och under första halvan av juni påbörjades arbetena. Arbetena utfördes av Håkan Hildingsson, Roteberg, och Per "Lång-Pelle" Ohlsson, Knåda. Slutbesiktningen gjordes den 28 juni med en kompletterande fotografering i oktober 2011. Antikvarisk kontrollant var Mimmi Göllas, Ämnebo.

Restaureringens syfte

Målsättningen med åtgärderna var att genomföra omfattande underhåll med justering av grundstenar och restaurering av rötskadade bottenstockar.

Allmänt

I protokollet benämns väggarna A, B, C och D där A är vägg med huvudingång och B nästföljande vägg medurs. Stockar numreras nerifrån där 1 är syllstock i kombination med väggbeteckning, t.ex. är A1 framsidans syllstock.

Lassas stuga

Skador

Skadorna var orienterade till baksidan, långsidan D. Golvåsen under mellanväggen hade släppt från sitt stenstöd och stenar hade fallit ned. Täckpanelen mot CD lutade. Betongstensväggen vid källarnedgången hade sprickor.

Genomförda åtgärder

Mark och grund

Täckpanelen lossades, stenarna togs bort och betongstenen revs. Även skåpet för en gasoltub togs bort (och återmonterades inte).

Det var tänkt att cementstenen skulle ersättas med natursten. Ett bra förslag kom från entreprenören att istället fortsätta träpanelen längs hela fasaden. En stenmur skulle bli vinglig på betongmuren och dessutom otät.

Golvåsen under mellanväggen trycktes upp och lades på sten. Den stående täckpanelen, som lutade och stod med ändträet mot marken, rätades efter det att syllens hade justerats.

Ny täckpanel ersatte cementstenen.

Framtida underhåll

Det är möjligt att den nya panelen står med ändträet något för nära mot grundens betong. Det är viktigt att betongen hålls ren från skräp så att fukt inte blir stående och kan dras upp genom panelens ändträ.

2010-08-03: Innan åtgärd. Den gjutna källarnedgången och grundmuren av cementsten är inte vacker. Sättningar och rörelser i grunden har gjort att muren spruckit och träpanelen har tryckts ut. Lådan inrymmer en gasoltub.

2011-06-13: Arbetet pågår och cementstenen i grundmuren är borttagen.

2011-06-28: Arbetet är avslutat och grunden vilar på trästolpar och täcks av en träpanel.

2011-06-28: Arbetet är avslutat.

Hagas stöss

Skador

Stenväggarna vid källargången föll in. Rörelserna i grunden fick golvåsarna att trycka upp golvet i stösslidret så att dörren in till stösset inte gick att öppna.

Genomförda åtgärder

Mark och grund

Stenfundamenten på båda sidor om källarnedgången har åtgärdats. Stenarna har staplats om och nedfallen sten återplacerats. Hörnet på vedboden, på stösslängans framsida, lyftes och pallades under.

Stomme och bjälklag

Golvet i lidret mellan stöss och källarboden togs ut så att golvåsarna kunde justeras. Därefter lades golvet tillbaka. Dörren in till stösset går nu att öppna utan att det tar i golvplanken.

En väggstock på vedbodens framsida hade glidit ur knuten, troligen pga. sättningarna i stenfundamentet vid källarnedgången. Den stocken drogs tillbaka så att glipan försvann.

2010-08-03: Stenarna har rasat vid källaringången och golvet skjutit.

2011-06-16: Vedboden, det f.d. rökstösset, hade en väggstock som glidit ur knuten (röd pil).

2011-06-28: Stocken drogs in så att knuten nu är tät.

2011-06-28: I samband med justeringen av stengrunden vid källaren lyftes vedboden i hörnet i skarven mellan de två stommarna.

2011-10-11: Stössdörren kan öppnas utan att den tar i golvet. Stenarna vid källarnedgången är upplagda.

Hagas fäx

Skador

Stommen hade åkt av stenstöden.

Genomförda åtgärder

Mark och grund

Fäxets grundstenar har justerats och stommen lyfts så att glipor i underredet har minskat.

Framtida underhåll

Åtgärden med justering av grundstenar kommer att behöva återupprepas i framtiden då byggnaden står i en sluttning.

2010-08-03: På långsidan mot Olols hade timmerväggen börjat vika ut eftersom grundstenarna hade kanat snett. Även på den andra långsidan, mot stallet, hade grundstenarna åkt snett.

2011-06-28: Grundstenarna har justerats under väggarna.

2011-06-28: Grundstenarna har justerats under väggarna.

Olols lada

Skador

Ladan står på blöt mark och sättningar har gjort att bottenstockarna har stått mot marken och fått rötskador.

Genomförda åtgärder

Mark och grund

Lyft och rätning av stommen med komplettering av nya hörnstenar.

Stomme och bjälklag

Byte av syll B1 och C1.

2011-06-28: Ladan har lyft och rötskadade bottenstockar bytts. Grundstenarna har justerats.

Kommentar

Arbetena är mycket väl utförda och därmed kan byggnadsvårdsbidraget betalas ut.

Källor

Besiktningar 2011-06-13, 2011-06-28, 2011-10-11

Fastighetsägarens utsago

Sändlista

Våsbovallarnas sambruksförening, c/o Patrik Uhras, Rotebergsv. 211a, 828 34 Edsbyn

Håkan Hildingsson, Rotebergsv. 134, 828 33 Edsbyn

Barbro Hårding, Länsstyrelsen Gävleborg, 801 70 Gävle